

Nr 597.

Av herr **Fagerholm**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 268, med förslag till lag om dyrtidstillägg för år 1948 å folkpensioner m. m.

Vid genomförandet av 1946 års folkpensionsreform rådde inom riksdagen enighet om att den allmänna ålderspensionen skulle utgå oberoende av inkomst och förmögenhet. Bakom detta ståndpunktstagande torde ha legat såväl rent principiella som praktiska överväganden. Ur principiella synpunkter framstod det såsom angeläget, att den stora pensionsreformen, vilken är den viktigaste och mest genomgripande sociala reform som genomförts i vårt land, skulle bli så att säga hela folkets egendom med rätt för alla att åtnjuta frukterna därav. Härigenom skulle ett steg vara taget i strävandena att ur socialpolitisk synpunkt slopa den kategoriklyvning som dittills tillämpats och som innebar, att de personer, som själva sörja för sin ålderdom genom sparande eller försäkringar eller eget arbete, skulle sättas i sämre läge än de personer, som icke träffat dylika föranstaltningar. »Understödstagarmentaliteten» skulle på dylikt sätt kunna övervinnas i vad den avser folkpensionen.

Även rent praktiska synpunkter talade för sloandet av inkomst- och behovsprövningen. Ur landets synpunkt framstod det såsom ytterligt angeläget, att det enskilda sparandet och de enskilda strävandena att själv bidra till åldersdomsförsörjningen befrämjades. Dessa strävanden ingå som en grundpelare i landets ekonomiska utveckling och utgöra en förutsättning för att levnadsstandarden och välståndet i de bredare lagren skola kunna höjas. Vidare må nämnas, att själva undvikandet av behovsprövningen är ägnat att i hög grad underlätta den administrativa apparaten.

I proposition nr 268 vid årets riksdag har Kungl. Maj:t föreslagit utgivande av dyrtidstillägg å folkpensionerna på grund av den höjning av levnadskostnadsindex, som kunnat konstateras. Emellertid innebär förslaget att dessa dyrtidstillägg skola göras inkomstprövade, varvid redan mycket måttliga inkomster diskvalificera folkpensionären från rätten till dyrtidstillägg. Propositionen innebär sålunda att Kungl. Maj:t, sedan folkpensionsreformen endast varit i kraft ett knappt halvår, är beredd att slopa den bärande principen för folkpensioneringen, nämligen att ålderspensionen är en alla medborgare tillkommande rättighet. Visserligen kommer denna ändrade inställning endast att avse det förhållandevis ringa dyrtidstillägg, som föreslås, men detta gör de principiella sidorna av förslaget icke desto mindre betänkliga. Såsom skäl för förslaget åberopar Kungl. Maj:t »det rådande ekonomiska läget», varmed

torde avses dels det statsfinansiella läget och dels de samhällsekonomiska förhållandena. Det åberopade skälet torde icke vara hållbart. Ur statsfinansiell synpunkt skulle ett slopande av behovsprövningen ur nettokostnadssynpunkt endast få förhållandevis ringa ekonomiska konsekvenser. Ur samhällsekonomisk synpunkt torde införandet av behovsprövningen innebära så stora vådor, att den minskning i köpkraftsöverskottet, som åstadkommes genom behovsprövningen, väger mycket lätt i jämförelse med de negativa återverkningar på sparandet, som en principiell återgång till behovsprövningsprincipen innebär. Man måste nämligen ha klart för sig, att med den ytterligt snäva inkomstprövning, som föreslås i propositionen, kommer åtgärden att rikta sig mot just de befolkningsgrupper, som främst sörja för det enskilda sparandet. Den säkerhet dessa grupper genom 1946 års pensionsbeslut känt, att deras egna ansträngningar och deras eget sparande icke skola ligga dem till last när det gäller deras rätt till ålderspension, kan genom det förslag som framställts i propositionen i viss mån äventyras. Även om, såsom tidigare nämnts, dyrtidstillägget för närvarande endast avser förhållandevis ringa belopp, är det själva den principiella omsvängningen och osäkerheten om vilken ståndpunkt som i framtiden kommer att intagas i föreliggande frågeställningar, som främst äro ägnade att åstadkomma osäkerheten. Även om ett genomförande av behovsprövning när det gäller rätten till dyrtidstillägg mot förmodan endast skulle i mycket ringa omfattning påverka sparviljan, betyder emellertid redan detta, att den samhällsekonomiska vinsten med att införa behovsprövning kan komma att utbytas i en samhällsekonomisk förlust.

Ett bärande skäl, som talade för slopandet av inkomstprövningen vid 1946 års folkpensionsbeslut, var, att härigenom samordning bleve möjlig mellan tjänstepensioneringen och folkpensionerna. Skulle nämligen i detta fall folkpensionen ha gjorts behovsprövad, hade det inneburit ett försvärande av företagens och de anställdas strävanden att åstadkomma en tillfredsställande tjänstepensionering. Genom den princip, som föreslås i propositionen, aktualiseras ånyo dessa svårigheter. Tjänstepensionering kan sägas innebära en form av bundet sparande genom gemensamma tillskott av den anställde och företaget. Få dessa nu den känslan, att det i framtiden kan riskeras, att den indirekta effekten av detta tjänstepensionssparande blir, att de tjänstepensionsberättigade gå förlustiga helt eller delvis rätten till folkpension, kan man riskera att intresset för tjänstepensioneringen, särskilt för de lägre inkomsttagarna, slappnar. Med tanke på att tjänstepensionssparandet har en mycket stor omfattning och samhällsekonomisk betydelse, ligger det i sakens natur vilka samhällsekonomiska risker ett dylikt förhållande skulle kunna medföra.

Mot det i propositionen framlagda förslaget må även rena rättvisesynpunkter åberopas. Det är nämligen att märka, att den föreslagna inkomstprövningen är så rigorös, att den kommer att drabba praktiskt taget samtliga innehavare av tjänstepensioner, jordbrukare och småföretagare o. s. v. Pensionärerna inom

dessa grupper ha i allmänhet, bl. a. med hänsyn till dyrtiden, ett beträngt ekonomiskt läge. Man har svårt att finna anledning till varför just dessa personer skola nödgas sänka sin levnadsstandard av »samhällseconomiska hänsyn», då motsvarande krav icke har ställts på de andra, ur ekonomisk synpunkt bärkraftigare befolkningsgrupperna, som befinna sig i produktiv ålder. Den inkomststegring, som dyrtidstillägget på folkpensionerna innebär för folkpensionärerna, måste förefalla ringa i jämförelse med de inkomststegringar, som uppnås exempelvis på den allmänna arbetsmarknaden.

Slutligen må såsom ett skäl mot inkomstprövningen av dyrtidstilläggen åberopas den omfattande administrativa apparat, som genomförandet av denna prövning nödvändiggör.

Med stöd av det ovan anförda hemställas,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 268, att bestämmelserna om inkomstprövning för rätt till dyrtidstillägg därigenom slopas.

Stockholm den 8 juni 1948.

P. Hj. Fagerholm.
